

DIJKGRAAF MARGA KOOL VAN WATERSCHAP REEST EN WIEDEN:

“Burgers gaan lasten van de natuur betalen”

Tegenover een Hoogheemraadschap van Delfland met zijn vele inwoners en zijn hoge percentage verhard oppervlak staan waterschappen, die verantwoordelijk zijn voor het waterbeheer in grote gebieden met relatief weinig inwoners. Het Waterschap Reest en Wieden, dat zuidwest- en midden-Drenthe en noordwest-Overijssel beslaat, is zo'n waterschap: 137.500 ha groot met 212.000 inwoners. Grootste plaatsen zijn Hoogeveen, Meppel, Beilen en Steenwijk. Ruim een kwart van het gebied is natuurterrein, met daarin een drietal nationale parken, een uitzonderlijke situatie. Een waterschap, opgericht in 2000. Verslag van een gesprek met Marga Kool, de eerste dijkgraaf van dit jonge waterschap in het Waterschapshuis in Meppel.

Uit welke schappen is Reest en Wieden ontstaan?

“Reest en Wieden is in 2000 geformeerd door vier taakgebieden samen te voegen: de kwantiteitsbeheerstaken van de waterschappen Meppelerdiep, Wold en Wieden en een deel van Groot Salland én het kwaliteitsbeheer van het zuiveringsschap Drenthe en het Waterschap Groot Salland, waarin de taken van het vroegere zuiveringsschap West-Overijssel waren opgegaan. Het vormde de tweede stap in een fusieproces dat begin jaren negentig was ingezet met het samenvoegen van de vele kleine waterschappen, die er vroeger waren, tot twee grotere. Dat waren Meppelerdiep en Wold en Wieden. Daarna kwam de samenvoeging van kwaliteit en kwantiteit om het integrale waterbeheer mogelijk te maken. Qua grondgebied zijn we een vrij groot waterschap, bijna 140.000 ha, qua inwonertal één van de kleinere, met ruim 200.000 inwoners. Van dat grondgebied is een groot deel natuur. Drie nationale parken: het Drents Friese Wold, dat ten zuiden van Appelscha ligt, het Dwingelderveld bij Dwingelo en de Weerribben in de kop van Overijssel. Maar ook rust- en recreatiegebieden zoals de Beulakker- en Belterwiede, het Reestdal, de omgeving van Diever. Ook het Ooster- en Westerzand bij Havelte dat vroeger door Defensie gebruikt werd, is zo'n gebied. De afstemming van de belangen van natuur en landbouw vraagt bij ons veel aandacht en veel inspanning.”

Kunt u een voorbeeld noemen?

“We zijn nu in de bovenloop van de Vledder Aa bezig om als het ware twee bloedsomlopen te creëren: landbouwwater in een apart systeem met een laag peil en daarnaast herstel van de oude beekloop ten behoeve van de natuur. We hopen dat beek-

herstel later ook in de middenloop en de benedenloop van de Vledder Aa te kunnen realiseren. Het is een vrijwillig proces, geen onderdeel van een landinrichting. Er is wel kavelruil nodig om de kavelstructuur voor de landbouw te kunnen verbeteren. Als waterschap moeten wij vaak gronden verwerven om beekherstel mogelijk te maken, die we later weer aan de natuurbeheerders willen overdragen. Het vraagt ontzettend veel overleg. We worden zo steeds meer de trekker in een proces van gebiedsontwikkeling waarin we de anderen meenemen, de gemeenten, de landbouwororganisaties, de natuurbeheerders. We proberen vele doelen tegelijk te realiseren, van landbouw, natuur, recreatie, van stedelijke ontwikkeling en van het waterbeheer, werk met werk te maken.”

Loopt Meppel nog steeds onder water?

“Meppel is het putje van Drenthe. Dat is het altijd geweest en dat is het nog steeds. Vijf waterlopen komen daar samen: de Reest, de Wold Aa, de Drentse Hoofdvaart, de Hoogeveense Vaart en de Oude Vaart. Al dat water moet door Meppel heen, het Meppelerdiep in. Aan het einde daarvan, in Zwartsluis, heeft Rijkswaterstaat het gemaal Zedemuden gebouwd, het op één na grootste gemaal van Nederland, dat samen met ons gemaal Stroïnk, tussen Vollenhove en Blokzijl, het water naar het IJsselmeer moet pompen. Toch liep Meppel in 1998 hier en daar weer onder water. De oude mensen zijn het wel gewoon. In de posten van de deuren zitten nog gleuven om schotten in te schuiven. Voor de vloeren gebruikte vroeger ieder-

een tegels. Die kon je gemakkelijk schoonmaken. Jonge mensen accepteren dat niet meer. Die nemen parket en zitten dan met de ellende. Wij moeten dus meer berging creëren, meer kronkels, meer overlopen, minder stuwen.”

Is de Reest een voorbeeld?

“De Reest wordt wel de groothertogin onder de Drentse beken genoemd. Aan de loop van de Reest heeft men betrekkelijk weinig veranderd, omdat hij grensrivier was. Elke wijziging van de loop betekende een wijziging van de provinciegrens. Toch is ook stroomopwaarts peilverhoging gewenst. Ik ben zelf opgegroeid in de omgeving van Dedemsvaart en Balkbrug en weet nog dat ik als kind op weg naar school 's winters kilometers lang langs weilanden die onder water stonden, fietste. Dat is nu niet meer zo. Ook daar is een lange rechte leiding naast de beek gelegd.”

Wat is uw eigen aandeel in zulke projecten?

“Bestuurders moeten steeds meer meedoen. Echt willen samenwerken, niet alleen het eigen belang willen veiligstellen, ook meedenken met de problemen van anderen. Niet alleen komen opdraven als men er ambtelijk niet uitkomt. Kosten op een redelijke manier verdelen. Bestuurders moeten een voorbeeld zijn voor de ambtenaren, voor de

burgers. Dan voorkom je ook dat mensen bij een ander hun gelijk proberen te halen. Voor waterschappen is dat betrekkelijk nieuw. Die waren vanouds op technische oplossingen

Discussie over democratische legitimatie inproductief

ingesteld, die opgelegd werden. Dat gaat niet meer. Je hebt nu draagvlak nodig bij de gemeenten, bij burgers. Je wordt steeds meer partner. Zo hebben we net in Ruinen een prachtig project uitgevoerd. Er stond daar te vaak water op straat, er waren te veel overstorten, de zuivering was oud, het water kon niet weg. De gemeente heeft de riolering vernieuwd en daarbij negen hectare verhard oppervlak van de bestaande bebouwing afgekoppeld. Dat is goed voor de grondwaterstand. Wij hebben de oude zuivering gesloten en een persleiding van tien kilometer naar de zuivering Echten gelegd, waar het water veel beter gezuiverd wordt. Door samen op te trekken en niet ieder apart, hebben we negen ton voor de bevolking bespaard.”

Vindt u water te duur?

“Nee, dat vind ik niet. Water is ontzettend goedkoop. Maar dat moeten we kenne-

Dijkgraaf Marga Kool

lijk beter uitleggen. In ons gebied zijn de kosten van de zuivering relatief hoog. We hebben lange transportleidingen, kleine rwzi's, weinig mensen en veel verspreide bebouwing. We streven ernaar zoveel mogelijk woningen op de riolering aan te sluiten. Gelukkig zijn de kosten van rioleren de laatste jaren gedaald. Als waterschap geven we de gemeenten subsidie om zoveel mogelijk huizen aan te sluiten. Als dat volstrekt onrendabel is, moeten er IBA's komen. De gemeente zorgt voor de aanleg, net als bij de riolering. De bewoner mag kiezen tussen een mechanische IBA en een helofytenfilter. Wij zorgen voor het beheer en het onderhoud van de IBA. Een uniek concept, dat je hier echt nodig hebt om wat te bereiken. Want in een gemeente als De Wolden, waarin Zuidwolde ligt, praat je wel over zo'n 600 IBA's. Ik ben trots op ons bekenherstel, op onze afkoppelpromerenten, op onze IBA's. In vrijwel alle gemeenten hebben we een optimalisatiestudie gedaan waar we het beste in kunnen investeren om tot meer berging te komen, in de riolering, in bergbezinkbassins of in de zuivering."

Waarop kunnen in dit gebied de rwzi's lozen?

"Dat is hier soms een groot probleem. Het effluent van de zuivering Steenwijk bijvoorbeeld stroomt bij droog weer het gebied van de Weerribben en de Wieden in. Om meer water te kunnen zuiveren bouwen we nu extra bergingscapaciteit op de zuivering. Dat is goedkoper dan in de riolering, en daaraan betaalt de gemeente mee. We verwijderen nu 89 procent stikstof, 85 procent fosfaat en 94 procent CZV. Dat is best veel. Maar toch kan er nog extra zandfiltratie van het effluent als polishing nodig zijn om algenbloei te voorkomen."

Betalen de natuurbeheerders waterschapslasten?

"Natuurgebieden betalen bij ons nu dezelfde omslag als de landbouw, met dezelfde categorie-indeling. Als de nieuwe Waterschapswet van kracht wordt, verandert dat. Dan betalen de natuurbeheerders nog maar een symbolisch bedrag per ha. Dat betekent dat de burger meer moet gaan betalen. Wij vinden dat een punt van grote zorg. We zijn er ongelukkig mee, want er valt een draagvlak voor investeringen weg. Natuurbeheerders kunnen eisen gaan stellen zonder de consequenties te hoeven dragen. We hebben dat bij de behandeling van de wet als zorgpunt bij de Unie ingebracht, maar het werd niet algemeen herkend. Onze situatie is te specifiek."

Verwacht u verdere samenvoegingen?

"De KRW dwingt ons tot samenwerking per stroomgebied. Wij maken deel uit van het stroomgebied Rijn-Oost. Daarin werken we nauw samen met Velt en Vecht, met Regge en Dinkel, Rijn en IJssel en Groot Salland. We hebben goede afspraken gemaakt over het omgaan met hoogwater, over de kwaliteit van het water dat de een aan de ander doorgeeft en over het optreden bij calamiteiten. We hebben één laboratorium en we zijn bezig met de oprichting van één belastingdienst over de heffing van de omslagen. Voor de verontreinigingsheffing liften we op dit moment mee met Vitens en de WMD. Gemeenten mogen zich ook bij die belastingdienst aansluiten voor de inning van hun belastingen."

Is dat de opstap naar een fusie?

"Zeker niet op korte termijn. Als je te groot wordt, loop je het gevaar dat je geen

goede relatie met je gebied en met je gemeenten houdt. Wat me stoort, is dat telkens weer ergens het bestaansrecht van waterschappen ter discussie wordt gesteld. Nu weer door de PvdA in de provincie Groningen. Dat geeft onrust, het dringt waterschappen in de verdediging. Je hebt juist partnerschap met de provincie nodig. Er moet zoveel gedaan worden. Die discussie over de democratische legitimatie is onproductief."

Biedt de Waterschapswet niet voldoende bescherming?

"Als de discussie tot de provincie beperkt blijft, wel. Maar als de vraag op landelijk niveau overgenomen wordt, moet je de toekomst weer afwachten. Dan gaan ineens algemene beleidsuitgangspunten als het beperken van de overheid of het verminderen van regeldruk meespelen. Terwijl waterschappen als functionele democratie met eigen beleidsinstrumenten en een eigen belastingheffing juist zo goed zijn voor het waterbeheer. Want water is altijd belangrijk, ongeacht de waan van de dag."

Wat deed u vroeger?

"Voordat ik in 2000 dijkgraaf werd, was ik van 1991 tot 1999 voor D'66 gedeputeerde in Drenthe, met de portefeuille milieu. Van beroep ben ik lerares Nederlands. Dat werk heb ik gecombineerd met de zorg voor mijn gezin. Ik heb altijd wel geschreven, Drentse verhalen en gedichten. Er is net een nieuwe roman van mij uitgekomen 'Een kleine wereld'. In Zuidwolde, waar ik lang heb gewoond, ben ik tien jaar raadslid geweest. Daarna vier jaar statenlid en vervolgens gedeputeerde. Naast de portefeuille milieu had ik ook die van cultuur en van minderhedenbeleid. Een zware fulltime functie. Na acht jaar zat dat er op. Ik ben nu 56 jaar en net voor de tweede periode als dijkgraaf benoemd. Of dat de laatste is, weet ik nog niet. Reest en Wieden is een pracht waterschap met twee volkomen verschillende landschappen. Het hoge en droge Drenthe met zijn natuur en zijn kleinschalige landbouw, het lage en natte Overijssel met zijn rietteelt en zijn beroepsvisserij. In de Wieden is de otter uitgezet, daar kan hij in leven blijven, als hij tenminste niet onder de auto komt. En voor ons is de uitdaging de kwaliteit nog verder te verbeteren, meer stoffen uit het afvalwater te halen, meer dynamisch peilbeheer toe te passen, gebiedseigen water vast te houden en gebiedsvreemd water te weren. Een prachtige balans van opgave en succes."

Maarten Gast